

TUSSEN NEW YORK EN GENÈVE: VN-KRONIEK September-december 2023

Margarita Avramtcheva, Bram Burger & Joëlle Zonjee *

Samenvatting | Deze kroniek beschrijft de mensenrechtenontwikkelingen in de diverse organen van de Verenigde Naties van september tot en met december 2023. Daarbij komen zowel de politieke mechanismen voorbij: de Veiligheidsraad en de Mensenrechtenraad, als ook de gespecialiseerde Comités die behoren bij de verschillende VN-mensenrechtenverdragen.

DOI | 10.54195/NTM.18636

Veiligheidsraad

In september leidde Albanië de Veiligheidsraad, en voor de tweede achtereenvolgende maand werden de leden van de Raad het niet eens over de goedkeuring van het voorlopige werkprogramma; in plaats daarvan liet de voorzitter van de Raad een informeel ‘werkplan’ rondgaan.¹ Op 20 september werd aan de Algemene Vergadering een speciaal verslag voorgelegd over het gebruik van het vetorecht tijdens de zittingen van de Veiligheidsraad, naar aanleiding van Resolutie 76/262 over het gebruik van het veto door Rusland tijdens de zitting van de Raad van 30 augustus in verband met de situatie in Mali.² Het gebruik van het veto is door andere permanente leden roekeloos genoemd, en het verhindert onnodig de eenheid in de Raad. In een verklaring betreurde Rusland dat het land tegen de ontwerp-resolutie moest stemmen, maar gaf daarbij aan dat de tekst totaal geen rekening hield met de zorgen van de Malinese kant en van Rusland. Ook bekritiseerde Rusland de andere opstellers voor het volledig negeren van de vermeende transparantie en zorgen van Rusland tijdens het hele redactieproces, waardoor het niet lukte om een compromis te vinden.³

Verder werden er in september drie resoluties uitgevaardigd, waaronder resolutie 2696, die de federale regering van Somalië machtigt om voor een eenmalige uitzondering op het verbod op de in- en uitvoer van houtskool uit Somalië.⁴ De tweede, Resolutie 2697, verlengde het mandaat van de speciale adviseur en het onderzoeksteam ter bevordering dat de door Da’esh/Islamitische Staat in Irak en de Levant gepleegde misdaden ter verantwoording worden geroepen (UNITAD), en de derde, Resolutie 2698, verlengde de machtiging om voor de Libische kust schepen te onderscheppen die verdacht worden van migrantensmokkel en mensenhandel.⁵

■ M.S. Avramtcheva heeft een LL.M. Public International Law aan de Universiteit van Oslo en schrijft deze bijdrage op persoonlijke titel. B. Burger is parttime functionaris gegevensbescherming en masterstudent Public International Law aan de Universiteit Leiden. Mr. J.M. Zonjee is werkzaam als onderwijs- en onderzoeksmedewerker bij het Grotius Centre for International Legal Studies, Universiteit Leiden.

1 ‘UN Security Council in Review September 2023’, SCPCRB/SCAD september 2023.

2 Veiligheidsraad (30 augustus 2023), ‘The situation in Mali 9408th meeting’.

3 Veiligheidsraad (30 augustus 2023), ‘The situation in Mali 9408th meeting’.

4 Het verbod komt van Resolutie 751 (1992); Resolutie 2696 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (7 september 2023), *UN Doc S/RES/2696*.

5 Resolutie 2697 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (17 september 2023), *UN Doc S/RES/2697*; Resolutie 2698 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (29 september 2023), *UN Doc S/RES/2698*.

Verder veroordeelde de Raad de drone-aanvallen in Jemen en de terroristische aanslagen in Mastung en Hangu, Pakistan.⁶

De Veiligheidsraad werd in oktober geleid door Brazilië en reisde af naar Ethiopië voor besprekingen tijdens de zeventiende gezamenlijke jaarlijkse overlegvergadering met de Raad voor Vrede en Veiligheid van de Afrikaanse Unie. De Raad nam in oktober zeven resoluties aan en vier resoluties werden niet aanvaard, waarvan één door een veto van de Verenigde Staten, en één door veto's van China als Rusland. In beide gevallen werden verslagen ingediend bij de Algemene Vergadering.⁷ Voor Haïti werden twee resoluties aangenomen, de eerste unaniem via Hoofdstuk VII van het VN-Handvest, waarbij het sanctieregime werd verlengd, en de tweede met onthoudingen van China en Rusland, waarbij toestemming werd gegeven voor de inzet van een multinationale veiligheidsondersteuningsmissie onder leiding van Kenia.⁸ Verder verlengden de resoluties de sanctieregeling tegen de illegale uitvoer van aardolie uit Libië en verlengden ze het mandaat van het deskundigenpanel met zestien maanden; ze verlengden de mandaten van de VN-ondersteuningsmissie in Libië en de VN-verificatiemissie in Colombia met een jaar, en ten slotte verlengden ze het mandaat van de VN-bijstandsmisssie in Somalië met een jaar.⁹ Tot slot gaf de Raad twee persverklaringen uit over de terroristische aanslag in Pule, Afghanistan en het vredesproces in Colombia. De maand werd ook overschaduwd door het Israëlijs-Palestijnse conflict, dat later nog aan bod komt in deze kroniek.

In november leidde China de Veiligheidsraad, een maand die zwaar in het teken stond van het Israëlijs-Palestijnse conflict. De Raad heeft samen met de Algemene Vergadering toegezien op de verkiezing van vijf leden van het Internationaal Gerechtshof (voor de eerste keer zonder een Russische rechter); heer Bogdan-Lucian Aurescu, mevrouw Hilary Charlesworth, mevrouw Sarah Hull Cleveland, de heer Juan Manuel Gómez Robledo Verduzco en de heer Dire Tladi.¹⁰ Wat betreft de resoluties die in november zijn aangenomen, heeft de Raad unaniem de volgende vijf resoluties aangenomen: verlenging van de machtiging voor de multinationale stabilisatiemacht (EUFOR-Althea) met twaalf maanden in verband met de situatie in Bosnië en Herzegovina;¹¹ verlenging van de sanctieregeling voor Jemen met twaalf maanden en verlenging van het mandaat van het deskundigenpanel tot 15 december 2024;¹² verlenging van het mandaat van Tijdelijke VN-veiligheidsmacht voor Abyei, Zuid Sudan tot 15 november 2024;¹³ en twee resoluties in verband met de situatie in Somalië, waarvan de eerste de Overgangsmisssie van de Afrikaanse Unie in Somalië verlengde tot 30 juni 2024 en de tweede sommige bepalingen

6 Veiligheidsraad (29 september 2023), 'Security Council Press Statement on Yemen'; Veiligheidsraad (20 september 2023), 'Security Council Press Statement on Terrorist Attacks in Mastung, Balochistan and Hangu, Khyber Pakhtunkhwa, Pakistan'.

7 'UN Security Council in Review October 2023', SCPCRB/SCAD oktober 2023.

8 Resolutie 2699 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (2 oktober 2023), *UN Doc S/RES/2699*; Resolutie 2700 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (19 oktober 2023), *UN Doc S/RES/2700*.

9 Resolutie 2701 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (30 oktober 2023), *UN Doc S/RES/2701*; Resolutie 2702 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (30 oktober 2023), *UN Doc S/RES/2702*; Resolutie 2704 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (30 oktober 2023), *UN Doc S/RES/2704* (2023); Resolutie 2705 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (31 oktober 2023), *UN Doc S/RES/2705*.

10 'UN Security Council in Review November 2023', SCPCRB/SCAD november 2023.

11 Resolutie 2706 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (2 november 2023), *UN Doc S/RES/2706*.

12 Resolutie 2707 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (14 november 2023), *UN Doc S/RES/2707*.

13 Resolutie 2708 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (14 november 2023), *UN Doc S/RES/2708*.

van de sanctieregeling voor Al-Shabaab verlengde tot 1 december en het mandaat van het deskundigenpanel tot 31 december 2023.¹⁴

Na de aanvallen van 7 oktober in Israël vanuit Gaza kon de Veiligheidsraad het aanvankelijk na tien dagen nog niet eens worden over een resolutie: de door Rusland geleide ontwerpresolutie die oproep tot een humanitair staakt-het-vuren kreeg slechts vijf van de benodigde negen stemmen (China, Gabon, Mozambique, Rusland en de Verenigde Arabische Emiraten), er waren vier stemmen tegen (Frankrijk, Japan, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten) en zes onthoudingen (Albanië, Brazilië, Ecuador, Ghana, Malta en Zwitserland).¹⁵ De leden waren verdeeld over het gebrek aan specifieke veroordeling van de groep Hamas, die de huidige escalatie van geweld begon door met honderden strijders op 7 oktober bloedbaden aan te richten in Israëlische nederzettingen in de buurt van grens met de Gazastrook.¹⁶ Het geschil tussen de partijen kwam voort uit het feit dat Hamas in de tekst van de resolutie niet werd genoemd en hun acties niet werden veroordeeld.¹⁷ Terwijl de Raad bijeenkwam in spoedzittingen en briefings, vertelden meerdere experts en afgezanten de Raad over de situatie die aan de ‘rand van de afgrond’ stond en zij riepen op tot dringende actie. Een week later haalde een door Rusland geleide resolutie weer niet de benodigde stemmen en werd het veto uitgesproken door het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten. Ook een door de Verenigde Staten geleide ontwerpresolutie haalde het niet, want hoewel tien leden voor stemden, spraken China en Rusland dit keer hun veto uit.¹⁸ De gelijkkluidende resoluties zouden hebben opgeroepen tot een ‘humanitair staakt-het-vuren’ of ‘humanitaire pauze’ om de veilige levering van hulp aan wanhopige en zwaar getroffen burgers mogelijk te maken.¹⁹ Belangrijke verschillen in de tekst waren onder andere een specifieke vermelding in het door de Verenigde Staten gesteunde voorstel van het inherente recht van staten op zelfverdediging en een oproep in het door Rusland geleide voorstel tot onmiddellijke intrekking van het Israëlische evacuatiebevel voor burgers om naar het zuiden van Gaza te gaan.²⁰ Uiteindelijk werd Resolutie 2712 aangenomen, die oproep tot verlengde humanitaire pauzes en corridors in de hele Gazastrook om humanitaire toegang mogelijk te maken en tot de onmiddellijke en onvoorwaardelijke vrijlating van alle gijzelaars.²¹ De Raad hield een minuut stilte voor alle Israëlische burgers en buitenlanders die op 7 oktober in Israël om het leven kwamen en alle Palestijnse burgers die in de Gazastrook en op de Westelijke Jordaanoever, met inbegrip van Oost-Jeruzalem, om het leven kwamen,

14 ‘UN Security Council in Review November 2023’, SCPCRB/SCAD november 2023; Resolutie 2710 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (15 november 2023), *UN Doc S/RES/2710*; Resolutie 2711 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (15 november 2023), *UN Doc S/RES/2711*.

15 ‘UN Security Council in Review November 2023’, SCPCRB/SCAD november 2023.

16 Veiligheidsraad (16 oktober 2023), ‘Security Council rejects Russian resolution on Gaza’.

17 Veiligheidsraad (16 oktober 2023), ‘Security Council rejects Russian resolution on Gaza’; Veiligheidsraad (17 oktober 2023), ‘Israel-Gaza crisis: Competing Security Council resolutions reveal diplomatic fault lines’, <https://news.un.org/en/story/2023/10/1142467>.

18 Veiligheidsraad (25 oktober 2023), ‘Gaza crisis: Deadlock deepens as Security Council rejects competing resolutions by US and Russia’, <https://news.un.org/en/story/2023/10/1142817>.

19 Veiligheidsraad (25 oktober 2023), ‘Gaza crisis: Deadlock deepens as Security Council rejects competing resolutions by US and Russia’, <https://news.un.org/en/story/2023/10/1142817>.

20 Veiligheidsraad (25 oktober 2023), ‘Gaza crisis: Deadlock deepens as Security Council rejects competing resolutions by US and Russia’, <https://news.un.org/en/story/2023/10/1142817>.

21 Resolutie 2712 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (15 november 2023), *UN Doc S/RES/2712*.

alsmede voor de VN-medewerkers, gezondheidswerkers en journalisten die in de Gazastrook om het leven kwamen.

Het conflict leidde er in december toe dat de secretaris-generaal van de VN, Antonio Guterres, artikel 99 van het VN-Handvest inriep, waarin staat dat de secretaris-generaal de Veiligheidsraad kan wijzen op elke zaak die naar zijn mening een bedreiging kan vormen voor de handhaving van de internationale vrede en veiligheid. Guterres zei dat de meer dan acht weken van gevechten hebben geleid tot 'ontstellend menselijk lijden, fysieke vernietiging en collectieve trauma's in heel Israël en de bezette Palestijnse Gebieden', waarbij hij wees op de meer dan 1.200 doden door militanten op 7 oktober, en de bijna 15.000 doden in Gaza.²² Na een spoedvergadering sprak de Verenigde Staten hun veto uit over een resolutie die was ingediend door de Verenigde Arabische Emiraten. Er waren dertien stemmen voor, het Verenigd Koninkrijk onthield zich van stemming. De resolutie zou oproepen op tot een 'onmiddellijk humanitair staakt-het-vuren'.²³

Mensenrechtenraad

De 54^e sessie van de Mensenrechtenraad (hierna: Raad) vond plaats van 11 september tot 13 oktober. De Raad heeft in totaal 36 resoluties aangenomen, waaronder resoluties die de mandaten van veertien thematische experts en onderzoeksmissies in focuslanden verlengen.²⁴ Voorbeelden hiervan zijn de Speciaal Rapporteurs voor Afghanistan, Burundi, Cambodja en Rusland, alsook de onderzoeksmissies in de Centraal Afrikaanse Republiek, Somalië en Congo.²⁵

Volgend op voorgaande rapporten heeft de onderzoekscommissie voor de mensenrechtensituatie in Oekraïne aangegeven dat er voortdurend aanwijzingen zijn dat de Russische strijdkrachten oorlogsmisdaden begaan in Oekraïne, waaronder onwettige aanvallen met explosieve wapens, aanvallen gericht op burgers, marteling, seksueel en gender-gerelateerd geweld en disproportionele aanvallen op de (energie-)infrastructuur.²⁶ Voorbeelden van aanvallen op de infrastructuur zijn situaties waarbij woongebouwen, een functionele medische faciliteit, een treinstation, een restaurant, winkels en commerciële pakhuizen als doelwit zijn behandeld.²⁷ In het bijzonder informeerde de commissie over verder bewijsmateriaal waaruit blijkt dat het gebruik van martelmethoden door de Russische strijdkrachten in de gebieden onder hun controle wijdver-

22 Secretaris-Generaal van de VN (6 december 2023), 'Letter by the Secretary-General to the President of Security Council invoking Article 99 of the United Nations Charter', <https://un.org/en/situation-in-occupied-palestine-and-israel/sg-sc-article99-06-dec-2023>.

23 Veiligheidsraad (8 december 2023), 'US vetoes resolution on Gaza which called for 'immediate humanitarian ceasefire'', <https://news.un.org/en/story/2023/12/1144562>.

24 'Human Rights Council Concludes Fifty-Fourth Regular Session after Adopting 36 Resolutions and One President's Statement', *OHCHR* 13 oktober 2023.

25 Human Rights Council Concludes Fifty-Fourth Regular Session after Adopting 36 Resolutions and One President's Statement', *OHCHR* 13 oktober 2023.

26 'UN Commission of Inquiry on Ukraine finds continued systematic and widespread use of torture and indiscriminate attacks harming civilians', *OHCHR* 25 september 2023.

27 'UN Commission of Inquiry on Ukraine finds continued systematic and widespread use of torture and indiscriminate attacks harming civilians', *OHCHR* 25 september 2023.

spreid en systematisch is geweest: de voornaamste slachtoffers zijn personen die ervan worden beschuldigd informant van de Oekraïense strijdkrachten te zijn.²⁸

De onderzoekscommissie voor de mensenrechtensituatie in Syrië reflecteerde tijdens de sessie op twaalf jaar aan conflict, oorlogsmisdrijven en schendingen van mensenrechten.²⁹ De commissie benadrukt dat er nog steeds Syriërs worden vermoord, verdwenen, gemarteld, willekeurig vastgehouden, ontheemd en onteigend door de staat en verschillende gewapende groeperingen die een derde van het grondgebied controleren.³⁰ De Syrische staat reageerde hierop dat de commissie een bevooroordeelde benadering hanteert met feitelijke tegenstrijdigheden, valse informatie en partijdige conclusies.³¹ Inmiddels is de zaak die Nederland en Canada dit jaar tegen Syrië hebben aangespannen bij het Internationaal Gerechtshof op grond van het VN-Antifolterverdrag van start gegaan.³² Op dinsdag 10 oktober vond de eerste hoorzitting plaats waarbij het Hof zich boog over de vraag of 1) het verzoek voor voorlopige maatregelen zal worden toegezegd, en 2) of het Hof jurisdictie heeft om deze zaak te berechten; dit terwijl de Syrische kant van de zaak leeg was.³³ Inmiddels heeft het Hof een aantal voorlopige maatregelen aan Syrië opgelegd.³⁴

Richting het einde van de 54^e sessie richtten veel landen zich op het toen net ontstane conflict in Israël en Gaza. Drie dagen na de gebeurtenissen van 7 oktober signaleerde de VN-onderzoekscommissie voor de bezette Palestijnse Gebieden en Israël al dat er duidelijk bewijs is dat oorlogsmisdrijven mogelijk zijn begaan.³⁵ Deze commissie is in 2021 opgericht door Resolutie A/HRC/RES/S-30/1 die ziet op het zorgen voor respect voor mensenrechten en het internationaal humanitair oorlogsrecht in dit gebied. De aanleiding voor deze resolutie was een speciale sessie van de Raad met betrekking tot de zorgelijke situatie in het gebied beschreven in, onder andere,

28 'Human Rights Council Hears that the Special Procedures Have Achieved Gender Parity for the First Time, and that the Commission of Inquiry on Ukraine Has Found Continuing Evidence of War Crimes Committed by Russian Armed Forces in Ukraine', *OHCHR* 25 september 2023.

29 'Nearly 12 Years in, the Parties to the Conflict in the Syrian Arab Republic Continue to Perpetrate War Crimes and Violate Basic Human Rights, Commission of Inquiry Tells Human Rights Council', *OHCHR* 22 september 2023.

30 'Nearly 12 Years in, the Parties to the Conflict in the Syrian Arab Republic Continue to Perpetrate War Crimes and Violate Basic Human Rights, Commission of Inquiry Tells Human Rights Council', *OHCHR* 22 september 2023.

31 'Nearly 12 Years in, the Parties to the Conflict in the Syrian Arab Republic Continue to Perpetrate War Crimes and Violate Basic Human Rights, Commission of Inquiry Tells Human Rights Council', *OHCHR* 22 september 2023.

32 'Stoelen Syrië blijven leeg bij start folteringzaak in Den Haag' *NOS* 19 oktober 2023.

33 International Court of Justice (10 oktober 2023), 'Application of the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (Canada and the Netherlands v. Syrian Arab Republic) – Request for the indication of provisional measures', www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/188/188-20231010-pre-01-00-en.pdf.

34 International Court of Justice (16 november 2023), 'Application Of The Convention Against Torture And Other Cruel, Inhuman Or Degrading Treatment Or Punishment (Canada And The Netherlands V. Syrian Arab Republic), Order – Request for Provisional Measures', www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/188/188-20231116-ord-01-00-en.pdf.

35 'Commission of Inquiry collecting evidence of war crimes committed by all sides in Israel and Occupied Palestinian Territories since 7 October 2023', *OHCHR* 10 oktober 2023.

het rapport van de secretaris-generaal van de VN in 2018.³⁶ De commissie heeft tijdens de sessie aangegeven juridische aansprakelijkheid voor internationale schendingen te waarborgen, inclusief individuele strafrechtelijke en commando-verantwoordelijkheid (*command responsibility*).³⁷ Met het oog hierop zet de commissie zich in voor het onderzoeken van de huidige gebeurtenissen en het identificeren van degenen die verantwoordelijk zijn voor schendingen van het internationaal recht aan beide kanten, zowel degenen die rechtstreeks internationale misdaden begaan als degenen die leidinggevende posities bekleden.³⁸ De commissie geeft aan informatie te blijven delen met relevante autoriteiten, waaronder het Internationaal Strafhof dat in 2021 al een onderzoek is begonnen naar de situatie in de Palestijnse Gebieden.³⁹ Op 27 oktober heeft de commissie sterke zorgen uitgesproken over het feit dat alle partijen van het conflict in Israël en Gaza roekeloze minachting hebben getoond voor het leven van burgers.⁴⁰ De commissie benadrukt dat staten de plicht hebben hun burgers en anderen onder hun controle te beschermen en dat artikel 51 van het VN-Handvest, waarin het recht op zelfverdediging is neergelegd, alleen voorziet in het gebruik van geweld door een staat uit zelfverdediging in het geval van een gewapende aanval door een andere staat.⁴¹ De commissie verwijst naar het advies van het Internationaal Gerechtshof uit 2004,⁴² waarin werd bevestigd dat Israël de bezettende macht is over de Palestijnse Gebieden en dat artikel 51 van het Handvest in dit geval niet van toepassing is – aangezien de dreiging afkomstig is van een gebied waarover Israël controle uitoefent.⁴³ Zo geeft de commissie aan dat, gezien de bescherming van burgers een verplichting en prioriteit is volgens het humanitair oorlogsrecht, er een duidelijk onderscheid moet worden gemaakt tussen *jus ad bellum* (waaronder staten hun toevlucht kunnen nemen tot het gebruik van gewapend geweld als zelfverdediging) en *jus in bello* (het humanitair oorlogsrecht dat verplichtingen oplegt met betrekking tot het gedrag van partijen zodra een gewapend conflict eenmaal is uitgebroken).⁴⁴ De commissie benadrukt daarom dat alle partijen, inclusief Israël, Hamas en andere Palestijnse gewapende groepen, alle acties moeten staken die er niet in slagen burgers en civiele objecten te beschermen; de primaire beginselen van onderscheid, voorzorg en evenredigheid

36 Resolutie van de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties (27 mei 2021), *Ensuring respect for international human rights law and international humanitarian law in the Occupied Palestinian Territory, including East Jerusalem, and in Israel*, UN Doc A/HRC/RES/S-30/1.

37 'Commission of Inquiry collecting evidence of war crimes committed by all sides in Israel and Occupied Palestinian Territories since 7 October 2023', OHCHR 10 oktober 2023.

38 'Commission of Inquiry collecting evidence of war crimes committed by all sides in Israel and Occupied Palestinian Territories since 7 October 2023', OHCHR 10 oktober 2023.

39 'Commission of Inquiry collecting evidence of war crimes committed by all sides in Israel and Occupied Palestinian Territories since 7 October 2023', OHCHR 10 oktober 2023.

40 'Grave violence in Israel and Gaza has outraged the conscience of humanity, UN Commission of Inquiry says', OHCHR 27 oktober 2023.

41 'Grave violence in Israel and Gaza has outraged the conscience of humanity, UN Commission of Inquiry says', OHCHR 27 oktober 2023.

42 Advies van het Internationaal Gerechtshof (9 juli 2004), *on the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory*, UN Doc A/ES-10/273.

43 'Grave violence in Israel and Gaza has outraged the conscience of humanity, UN Commission of Inquiry says', OHCHR 27 oktober 2023.

44 'Grave violence in Israel and Gaza has outraged the conscience of humanity, UN Commission of Inquiry says', OHCHR 27 oktober 2023.

moeten zonder uitzondering worden nageleefd, ongeacht de omstandigheden die tot het gebruik van geweld hebben geleid.⁴⁵

De volgende sessie van de Raad zal van 26 februari tot 5 april 2024 plaatsvinden.

Comité inzake de rechten van personen met een handicap

Zoals u in de vorige kroniek kon lezen vond van 14 augustus tot 8 september de 29e sessie van het Handicapcomité plaats. Tijdens deze sessie werden Andorra, Oostenrijk, Duitsland, Israël, Malawi, Mauritanië, Mongolië en Paraguay beoordeeld op hun naleving van het VN-verdrag Handicap. Ten aanzien van Israël was het Comité bezorgd over de berichten dat personen met een handicap zijn gedood bij grenscontroles, tijdens openbare demonstraties en als gevolg van luchtaanvallen.⁴⁶ Ook werden er vragen gesteld over welke beschermingsmaatregelen er worden getroffen voor personen met een handicap in de Palestijnse Gebieden. De Israëlische delegatie benadrukte dat het Verdrag niet van toepassing is in de Palestijnse Gebieden, aangezien deze niet onder de effectieve controle van Israël staan, maar van Hamas. Wel brachten zij het bieden van medische zorg aan de Gazastrook ter sprake: in 2022 werden 913 vrachtwagens met medische goederen toegelaten en bezochten 500.550 Palestijnen Israël om medische redenen.⁴⁷

Ten aanzien van Andorra was het Comité bezorgd over het ontbreken van een goed monitoringsmechanisme en het adviseerde dan ook om een nationaal mensenrechteninstituut op te richten. Daarnaast waren er zorgen over de beperkte betrokkenheid van personen met een handicap bij het toezicht op de implementatie van het verdrag, wat juist actief dient te gebeuren. In Oostenrijk mist volgens het Comité een alomvattende strategie wat betreft institutionalisering. Personen met een handicap hebben niet het recht om zelf een verblijfplaats te kiezen door het gebrek aan adequate woonruimte en personeel. Duitsland dient de focus van speciaal onderwijs naar inclusief onderwijs te verleggen. Kinderen met een handicap en hun familie lopen nu tegen veel obstakels aan bij het inschrijven en voltooien van regulier onderwijs. Ten aanzien van Malawi uitte het Comité zorgen over het feit dat er onvoldoende rekening wordt gehouden in wetgeving en beleid met gendergerelateerd geweld tegen vrouwen en meisjes met een handicap, hun toegang tot de rechter en hun economische zelfstandigheid, onder andere in de recente Wet op Personen met een Handicap. Over Mauritanië besprak het Comité met name de stigmatisering en discriminatie waarmee kinderen met een handicap te maken krijgen. Er zijn gevallen gemeld van uitbuiting, gedwongen bedelarij en misbruik van kinderen met een handicap. Het land werd verzocht om lijfstraffen te verbieden en deze kinderen beter te beschermen. Ten aanzien van Mongolië bleef het Comité bezorgd over het verouderde Burgerlijk Wetboek, dat de handelingsbekwaamheid van personen met een verstandelijke of psychosociale beperking inperkt. Deze discriminerende wetgeving, onder andere over voogdij en curatele, dient te worden vervangen voor een systeem dat de autonomie en vrije wil van personen met een handicap respecteert.

45 'Grave violence in Israel and Gaza has outraged the conscience of humanity, UN Commission of Inquiry says', *OHCHR* 27 oktober 2023.

46 'UN disability rights committee publishes findings on Andorra, Austria, Germany, Israel, Malawi, Mauritania, Mongolia and Paraguay', *OHCHR* 12 september 2023.

47 'Experts of the Committee on the Rights of Persons with Disabilities Commend Israel on Efforts to Stimulate Employment of Persons with Disabilities, Ask Questions on Measures to Protect Persons with Disabilities in the Occupied Territories and to Promote Inclusive Education', *OHCHR* 28 augustus 2023.

Ook waren er zorgen over de slechte naleving van wetgeving over de toegankelijkheid en inclusiviteit van het onderwijs, bijvoorbeeld door het aanbieden van braille of gebarentaal.⁴⁸

Verder nam het Comité over vijf individuele klachten een beslissing, waarvan er twee niet-ontvankelijk waren.⁴⁹ Spanje heeft gefaald om te zorgen dat de klager, na het oplopen van een handicap als gevolg van een verkeersongeluk, kon blijven werken bij de gemeentelijke politie, zij het in een aangepast dienstverband. Frankrijk heeft nagelaten om effectieve toegang tot rechtspraak te garanderen aan de klager, die door langdurige juridische procedures naar eigen zeggen een handicap heeft ontwikkeld. Denemarken tenslotte heeft het Verdrag geschonden met het opleggen van gedwongen psychiatrische behandeling, in strijd met het recht op vrijheid, en het gedwongen toedienen van medicatie, in strijd met het recht op persoonlijke integriteit.⁵⁰

Op 3 december was de internationale dag voor personen met een handicap, welke dit jaar in het teken stond van gewapende conflicten. Personen met een handicap worden hierin als eerste geraakt en ook de langetermijngevolgen raken hen in het bijzonder.⁵¹ In dit kader riep de Speciale VN-rapporteur voor de rechten van personen met een handicap eind november al op om onvoorwaardelijke en onbeperkte toegang tot humanitaire hulp mogelijk te maken voor personen met een handicap in de Gazastrook. Zij benadrukte het belang van toegang tot onder andere medicijnen, voedsel en sanitaire voorzieningen voor personen met een handicap. Het realiseren van een staakt-het-vuren en vrijlating van gijzelaars, in het bijzonder die met een handicap, dient volgens haar dringend te gebeuren.⁵²

Kinderrechtencomité

De 94e sessie van het Kinderrechtencomité vond plaats van 4 tot 22 september. Tijdens deze sessie nam het Comité de naleving van het Kinderrechtenverdrag door Albanië, Andorra, de Dominicaanse Republiek, Kirgizië, Liechtenstein en Togo onder de loep. Ten aanzien van Albanië uitte het Comité diepe bezorgdheid over het feit dat een derde van de kinderen in armoede leeft en dat onder andere de gezondheidszorg en het onderwijs onder-gefinancierd en ontoereikend zijn. Daarnaast zijn er verontrustende berichten over marteling en onmenselijke en vernederende behandeling van kinderen door ambtenaren en politieagenten in wooncentra en voorlopige hechtenis. Albanië dient de daders hiervan te vervolgen en zorg te dragen dat er herstelbetalingen worden gedaan. Andorra dient de toegang tot seksuele en reproductieve gezondheidszorg, waaronder toegang tot moderne anticonceptie en abortus, te verbeteren. Ook waren er zorgen over de geestelijke gezondheidszorg van kinderen. Kinderen met geestelijke gezondheidsproble-

48 'UN disability rights committee publishes findings on Andorra, Austria, Germany, Israel, Malawi, Mauritania, Mongolia and Paraguay', *OHCHR* 12 september 2023.

49 'Committee on the Rights of Persons with Disabilities Concludes Twenty-Ninth Session after Adopting Concluding Observations on the Reports of Andorra, Austria, Germany, Israel, Malawi, Mauritania, Mongolia and Paraguay', *OHCHR* 8 september 2023.

50 'Report of the Committee on the Rights of Persons with Disabilities on its twenty-ninth session' (14 augustus-8 september 2023), 17 oktober 2023, CRPD/C/29/2, hoofdstuk VI en Annex III.

51 'Armed conflict puts human rights of people with disabilities and all civilians in peril: UN experts', *OHCHR* 1 december 2023.

52 'Gaza: UN expert demands unconditional humanitarian access and relief for people with disabilities', *OHCHR* 20 november 2023.

men worden veelal in wooncentra of therapeutische centra (soms zelfs in het buitenland) geplaatst, in plaats van in de gemeenschap begeleidt. Ten aanzien van de Dominicaanse Republiek waren er zorgen over rassendiscriminatie van mensen met een Haïtiaanse afkomst en hun vaak illegale status. Geboorteregistratie en nationaliteit dienen beter geregeld te worden. Verder sloeg het Comité alarm over het ontbreken van een wettelijke minimumleeftijd voor seksuele toestemming en de vele gevallen van seksuele uitbuiting en misbruik van kinderen. Ten aanzien van Kirgizië uitte het Comité ook diepe bezorgdheid over het hoge aantal gevallen van seksuele uitbuiting en misbruik van kinderen, waaronder bruidontvoering. Ook over het onderwijs waren zorgen, een groot deel van de scholen is onveilig en heeft een groot tekort aan leraren. Met betrekking tot Liechtenstein besprak het Comité het gebrek aan inclusief onderwijs voor kinderen met een handicap waarvoor aanpassingen gedaan dienen te worden. Ook waren er zorgen over het toenemende aantal depressies en angstgevoelens onder adolescenten. Liechtenstein dient onder andere preventieprogramma's op te zetten ter bevordering van de geestelijke gezondheid van kinderen uit met name kansarme groepen. De bevolking van Togo wordt getroffen door stijgende temperaturen, zeespiegelstijgingen en hogere regenval, wat onder andere kan leiden tot overstromingen. Ook kinderen dienen goed te worden voorbereid op klimaatverandering in het onderwijs. Daarnaast uitte het Comité zorgen over het voortduren van schadelijke praktijken van vrouwelijke genitale verminking en gedwongen kinderhuwelijken. De wetgeving dient aangepast te worden om dit te verbieden en er moeten bewustwordingscampagnes georganiseerd worden.⁵³

Verder nam het Comité over zes individuele klachten een beslissing, waarbij in twee gevallen een schending van het verdrag is aangenomen.⁵⁴ Een zaak tegen Argentinië ging over strafrechtelijke vervolging waarbij onvoldoende rekening is gehouden met het feit dat het om een minderjarige ging; het bevorderen van diens rehabilitatie bijvoorbeeld.⁵⁵ Een zaak tegen Denemarken ging over de uitzetting van de (stief-)vader van drie minderjarigen naar Nigeria. Volgens het Comité zou deze uitzetting in strijd zijn met het belang van de kinderen en hun recht om op te kunnen groeien bij de ouders.⁵⁶

Het Comité heeft zich meermaals uitgesproken over het conflict tussen Israël en Hamas. Zo heeft het op 13 oktober een verklaring gepubliceerd over grove kinderrechtenschendingen, waaronder de massamoorden van kinderen in de kibboets Kfar Aza en het doden van vele kinderen in de Gazastrook. Het Comité benadrukte dat kinderen niet als pionnen gebruikt mogen worden in de oorlog en riep op om gegijzelden onmiddellijk vrij te laten, humanitaire hulp toe te laten en burgers, scholen en ziekenhuizen te beschermen.⁵⁷ Op 1 november sprak het Comité zich weer zeer bezorgd uit over de kinderrechtenschendingen in de Gazastrook die met de

53 'UN Child Rights Committee publishes findings on Albania, Andorra, Dominican Republic, Kyrgyzstan, Liechtenstein and Togo', *OHCHR* 28 september 2023.

54 'Committee on the Rights of the Child Closes Ninety-Fourth Session after Adopting Concluding Observations on Reports of Albania, Andorra, Dominican Republic, Kyrgyzstan, Liechtenstein and Togo', *OHCHR* 22 september 2023.

55 'Dictamen aprobado por el Comité en relación con el Protocolo Facultativo de la Convención sobre los Derechos del Niño relativo a un procedimiento de comunicaciones respecto de la comunicación núm. 89/2019', 16 oktober 2023, CRC/C/94/D/89/2019.

56 'Views adopted by the Committee under the Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on a communications procedure, concerning communication No. 145/2021', 16 oktober 2023, CRC/C/94/D/145/2021.

57 'Statement of the Committee on the Rights of the Child on grave violations of children's rights in Israel and the occupied Palestinian territory', *OHCHR* 13 oktober 2023.

minuut toenemen, en benoemde het dat er geen winnaars zijn in een oorlog waarin duizenden kinderen worden gedood. Het Comité veroordeelde de escalatie van de aanvallen door Israël op burgerdoelen in de Gazastrook die hebben geresulteerd in de dood van meer dan 3.500 kinderen.⁵⁸ Op 20 november, internationale dag van het kind, sprak het Comité zich somber uit over het feit dat een op de vijf kinderen ter wereld in een gewapend conflict leeft. Het dodental van kinderen in de Gazastrook staat dan inmiddels op 4.600 en het staakt-het-vuren waarop het Comité eerder aandrong is door de Veiligheidsraad niet aangenomen. Opnieuw riep het Comité op tot de naleving van regels van humanitair oorlogsrecht. Uiteraard had het Comité deze dag ook aandacht voor kinderen in andere gewapende conflictsituaties, zoals in Oekraïne, Afghanistan en Jemen, en herhaalde het de eerder geuite zorg over de repatriëring van kinderen van buitenlandse strijders: naar schatting zitten nog altijd 31.000 kinderen in erbarmelijke omstandigheden in kampen in noordoost-Syrië.⁵⁹

Ten slotte bracht het Comité in november een bezoek aan het Pacifische gebied, onder andere in het kader van Algemeen Commentaar 26 over de gevolgen van klimaatverandering voor de rechten van kinderen. Het Comité heeft de Cookeilanden, Micronesië, Tuvalu en Samoa bezocht en gesproken met kinderen, regeringen en het maatschappelijk middenveld over de vooruitgang die is geboekt bij het beschermen van kinderrechten op de eilandstaten in de Stille Oceaan.⁶⁰

Comité voor economische, sociale en culturele rechten

Het Comité voor economische, sociale en culturele rechten hield zijn 76e zitting van 9 tot 27 september en beoordeelde de inzendingen van Tsjaad, Palestina, Brazilië, Frankrijk, Qatar en Armenië.⁶¹ Het Comité stelde vragen over de ongelijkheden tussen Frankrijk en de Overzeese Gebiedsdelen, en de binnenlandse hervormingen van het pensioenstelsel, waaronder de kwestie van de pensioenkloof tussen mannen en vrouwen.⁶² Het Comité uitte zijn bezorgdheid over Qatar's mogelijke discriminatie van religieuze minderheden (de Baha'i-geloofsgemeenschap) en het recht van migrerende werknemers om van baan te veranderen en toegang te krijgen tot gezondheidszorg en onderwijs.⁶³ Wat Armenië betreft stelde het Comité vragen over maatregelen ter bestrijding van armoede en huisvestingsprogramma's voor sociaal achtergestelde personen, waaronder vluchtelingen.⁶⁴

58 'UN Child Rights Committee condemns killing of children in Gaza Strip', *OHCHR* 1 november 2023.

59 'End the killing of children in armed conflict, UN committee urges', *OHCHR* 20 november 2023.

60 'CRC Follow-Up Visit to the Pacific and the Pacific Launch of the Committee's general comment no. 26+', *OHCHR* 20-22 november 2023.

61 'UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights to review Chad, Palestine, Brazil, France, Qatar and Armenia', *CESCR* 21 september 2023.

62 'Committee on Economic, Social and Cultural Rights Commends France for Allowing the Committee to Receive Individual Complaints, Raises Questions on Inequalities between Metropolitan France and the Overseas Territories and Pension System Reforms', *CESCR* 3 oktober 2023.

63 'Committee on Economic, Social and Cultural Rights Commends Qatar for its High Corruption Perception Index Ranking, Asks About Discrimination of Religious Minorities and Migrant Workers' Rights', *CESCR* 3 oktober 2023.

64 'Committee on Economic, Social and Cultural Rights Commends Armenia for Revising Rules on the Right to Strike, Raises Questions on Measures to Combat Poverty and Housing Programmes for Socially Disadvantaged Persons, Refugees', *CESCR* 5 oktober 2023.

Vrouwenrechtencomité

Van 9 tot 27 oktober vond de 86e sessie van het Vrouwenrechtencomité plaats. Hier besprak het Comité de naleving van het Vrouwenrechtenverdrag door Albanië, Bhutan, Frankrijk, Guatemala, Jamaica, Malawi, Nicaragua, de Filipijnen en Uruguay. Nicaragua had geen delegatie gestuurd, tot grote spijt van het Comité. Het is inmiddels zestien jaar geleden dat er een constructieve dialoog met het land heeft plaatsgevonden. De ambassadeur van Nicaragua bij de VN heeft een korte verklaring afgelegd waarin zij ongegronde beschuldigingen tegenover het Comité uitte en waarna zij zonder vragen te beantwoorden de zaal verliet. Het Comité heeft voorlopige observaties gedaan waarover Nicaragua nog opmerkingen mag indienen, voordat deze in februari 2024 definitief aangenomen worden.⁶⁵ Deze observaties zien onder andere op de alarmerende berichten over arrestaties en vervolgingen van – en meer dan 7.000 gevallen van geweld tegen – vrouwelijke mensenrechtenverdedigers, religieuze leiders, journalisten en activisten. Nicaragua dient de uitspraken van het Inter-Amerikaans Hof voor de Rechten van de Mens uit te voeren en vrouwen die op grond van politieke opvattingen gevangen worden gehouden onmiddellijk vrij te laten. Daarnaast werd het land gevraagd om abortus te legaliseren, ten minste in gevallen van verkrachting, incest en medische gronden, en zorg te dragen voor veilige toegang tot abortus.⁶⁶

Net als Nicaragua werden ook Guatemala en de Filipijnen gevraagd om abortus te legaliseren. Daarnaast kwamen ten aanzien van de Filipijnen de langdurige procedures aan bod die slachtoffers van de burgeroorlog in de jaren 1960-1990 ervan weerhouden om naar de rechtbank te stappen voor herstelbetalingen. Ook uitte het Comité zorgen over het feit dat een groot deel van de Filipijnse vrouwen die in het buitenland werken uitgebuit worden in huishoudelijk werk en de prostitutie. Hun wettelijke bescherming dient te worden versterkt en de recruiters dienen te worden vervolgd. Ten aanzien van Albanië besprak het Comité onder andere het recht op gelijke beloning voor gelijk werk, de verbetering van toegang tot formeel werk voor vrouwen, en het versterken van de arbeidsinspectie. Over Bhutan uitte het Comité zorgen met betrekking tot de afname van gelijke vertegenwoordiging in het lagerhuis en het feit dat slechts één van de twintig nieuw gekozen leden in het hogerhuis vrouw is. Daarnaast werd het land geadviseerd om de grondwet te herzien, zodat alle Bhutanese vrouwen hun nationaliteit kunnen doorgeven aan hun kinderen, ongeacht nationaliteit of verblijfplaats van de vader. Frankrijk dient ook de wet aan te passen, maar dan met betrekking tot de definitie van verkrachting. Deze is momenteel nog gebaseerd op geweld, bedreiging of dwang, in plaats van het ontbreken van toestemming. In de aanloop naar de Olympische Spelen van 2024 wordt Frankrijk daarnaast geadviseerd om investeringen in vrouwelijke atleten te stimuleren om het sportpotentieel van vrouwen beter te profileren. Ten aanzien van Jamaica constateerde het Comité dat gendergerelateerd geweld tegen vrouwen veel blijft voorkomen. Om dit uit te bannen dienen sociale normen en culturele percepties te veranderen. Verder kwam het onderwijscurriculum met betrekking tot seksualiteit en seksuele gezondheid ter sprake. Leraren vinden het ongemakkelijk en zijn

65 'Committee on the Elimination of Discrimination against Women Closes Eighty-Sixth Session in Geneva', *OHCHR* 27 oktober 2023; 'UN women's rights committee deplores withdrawal of Nicaraguan Ambassador from public review', *OHCHR* 25 oktober 2023.

66 'UN women's rights committee publishes findings on Albania, Bhutan, France, Guatemala, Jamaica, Malawi, Nicaragua, Philippines, and Uruguay', *OHCHR* 30 oktober 2023.

vooringenomen bij dit onderwerp, en gaan bijvoorbeeld niet adequaat om met lessen over LGBTI-vrouwen. Over Malawi was het Comité gealarmeerd door de aanhoudende schadelijke praktijken tegen vrouwen en meisjes, waaronder kinderhuwelijken, vrouwelijke genitale verminking en het voorschrijven van seks met vrouwen en meisjes met albinisme als geneesmiddel tegen HIV. Malawi dient zijn inspanningen te vergroten om deze schadelijke praktijken te bestrijden en ervoor te zorgen dat daders adequaat worden gestraft. Hoewel de vertegenwoordiging van vrouwen in besluitvorming nog verre van gelijk is prees het Comité het feit dat in 2019 de eerste vrouwelijke parlementsvoorzitter is gekozen. Ook over Uruguay was het Comité bezorgd dat vrouwen slecht vertegenwoordigd zijn in publieke functies, zo is slechts 10,5 procent van de burgemeesters vrouw. Er dienen vrouwenquota te worden ingesteld en gerichte campagnes te worden gefinancierd voor vrouwelijke kandidaten om gendergelijkheid te bereiken.⁶⁷

Daarnaast nam het Comité een beslissing over drie individuele klachten. Zuid-Korea heeft het verdrag geschonden met betrekking tot het recht op toegang tot de rechter. De klacht was ingediend door drie Filipijnse vrouwen die naar Zuid-Korea waren gebracht om in de entertainmentindustrie te werken, maar in de seksindustrie waren beland. Nadat zij gearresteerd waren voor prostitutie meldden zij bij de politie dat ze slachtoffer waren van mensenhandel, maar zij werden hierin niet serieus genomen en hun klachten waren bij de nationale rechtsinstanties afgewezen.⁶⁸ Een klacht tegen Tsjechië werd niet-ontvankelijk verklaard wegens het niet-uitputten van de nationale rechtsmiddelen, en een klacht tegen Argentinië werd stopgezet omdat partijen een minnelijke schikking hadden bereikt. Argentinië heeft haar verantwoordelijkheid erkend en excuses aangeboden aan een slachtoffer van huiselijk geweld, wat volgens het Comité laat zien hoe het land zich nu goed inspant om zulke zaken te voorkomen en om maatregelen te treffen.⁶⁹

Op grond van artikel 18, lid 11, onderdeel b, van het verdrag heeft het Comité de Democratische Republiek Congo verzocht om binnen zes maanden een rapport in te dienen over conflict-gerelateerd seksueel geweld in de oostelijke provincies, een uitzonderlijk verzoek. Er zijn informele bijeenkomsten gehouden met het maatschappelijke middenveld en tijdens de volgende sessie zal het rapport aangenomen worden.⁷⁰ Verder heeft het Comité een aantal verklaringen gepubliceerd. Zo sprak het zich op 11 oktober, internationale meisjesdag, uit over het belang van toegang tot veilige abortus om ongewilde zwangerschappen te minimaliseren om zo het leven, de gezondheid en de toekomst van meisjes veilig te stellen.⁷¹ Op 27 oktober veroordeelde het Comité ten slotte het escalerende geweld in het Midden-Oosten, waarbij duizenden burgers om het leven zijn gekomen, onder wie vele vrouwen en kinderen. Het Comité roept dringend

67 'UN women's rights committee publishes findings on Albania, Bhutan, France, Guatemala, Jamaica, Malawi, Nicaragua, Philippines, and Uruguay', *OHCHR* 30 oktober 2023.

68 'Korea failed to protect three Filipino women trafficking victims and ensure their effective access to justice, UN Committee finds', *OHCHR* 24 november 2023.

69 'CEDAW Report on the eighty-sixth session', 9-27 oktober 2023, CEDAW/C/2023/III/L.1, p. 5; 'Argentina: UN committee welcomes friendly settlement with domestic violence victim', *OHCHR* 30 november 2023.

70 'Committee on the Elimination of Discrimination against Women Closes Eighty-Sixth Session in Geneva', *OHCHR* 27 oktober 2023; 'CEDAW Report on the eighty-sixth session', 9-27 oktober 2023, CEDAW/C/2023/III/L.1, p. 2.

71 'Statement by the Committee on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women on Safeguarding girls' lives, health and future through minimizing unwanted pregnancies and guaranteeing access to safe abortion', www.ohchr.org/sites/default/files/documents/hrbodies/cedaw/statements/CEDAW-Statement-International-Day-Girl-Child%202023.pdf, 11 oktober 2023.

op tot vredesbesprekingen en benadrukt de rol van de internationale gemeenschap om het conflict in de bezette Palestijnse Gebieden te beëindigen.⁷²

Rassendiscriminatiecomité

Op 27 oktober riep het Rassendiscriminatiecomité alle verdragspartijen op tot het realiseren van een onmiddellijk staakt-het-vuren in het conflict in de bezette Palestijnse Gebieden en het bieden van alle noodzakelijke financiële en humanitaire hulp aan Palestijnen in de Gazastrook. Zowel Israël als de Palestijnse Gebieden dienen de verspreiding van opruiende en haatzaaiende uitlatingen, ook door politici, krachtig te veroordelen en te bestrijden. In het kader van de *early warning and urgent action procedures* veroordeelde het Comité de aanval van Hamas van 7 oktober en riep het Israël op om al zijn internationale verplichtingen na te komen, waaronder de naleving van het Rassendiscriminatieverdrag, in alle gebieden onder haar effectieve controle, inclusief de Gazastrook.⁷³ Al in 2021 had het Comité een Verzoeningscommissie opgericht op grond van artikel 12, lid 1, onderdeel b, van het Verdrag om haar goede diensten in te zetten om een oplossing voor het conflict te kunnen vinden. Deze commissie heeft geprobeerd om met beide partijen – zowel Israël als de Palestijnse Gebieden zijn partij bij het Verdrag – aan tafel te zitten voor een oplossing, maar een van hen heeft geweigerd hieraan mee te werken. Op 13 december heeft de Verzoeningscommissie al het geweld en vijandelijkheden tegen burgers sinds 7 oktober krachtig veroordeeld en partijen opgeroepen om zich te onthouden van verdere acties die de levens en veiligheid van burgers in gevaar brengen.⁷⁴

De 111e sessie van het Comité vond plaats van 20 november tot 8 december, en ook hier werd gesproken over het conflict. Een van de leden van het Comité sprak zich er tijdens de openingsceremonie over uit: hij trok een vergelijking met de holocaust, en besprak hoe het nu de Palestijnen zijn die van hun land worden gedreven, iets waar de internationale gemeenschap zich fel tegen moet uitspreken. Ook een vertegenwoordiger van de Hoge Commissaris van de VN voor de Mensenrechten besprak het conflict; volgens hem wordt het Genocideverdrag geschonden.⁷⁵

Tijdens deze sessie onderzocht het Comité de naleving van het verdrag door Bolivia, Bulgarije, Duitsland, Marokko, Zuid-Afrika en Vietnam. Ten aanzien van Bolivia werden de aanhoudende structurele problemen binnen het rechtssysteem besproken, zoals het gebrek aan onafhankelijkheid en tolken. Zeker voor inheemse volkeren en meer afgelegen gebieden dienen aanpassingen gedaan te worden, ook wat betreft de algemene aanpak van structureel racisme in de samenleving. In Bulgarije dient meer gedaan te worden op het gebied van onderwijs, gezondheidszorg

72 'The cause of peace is the cause of women', <https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.ohchr.org%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2Fdocuments%2Fhrbodies%2Fcedaw%2Fstatements%2Fthe-cause-peace-is-cause-women.docx&wdOrigin=BROWSELINK>.

73 'Occupied Gaza Strip: UN Committee calls for immediate ceasefire and urges end to hate speech amid fears of broader conflict', *OHCHR* 27 oktober 2023.

74 'Israel, Palestine: UN ad hoc Conciliation Commission urges end to violence against civilians and return to negotiation*', *OHCHR* 13 december 2023; 'State of Palestine against Israel: UN Committee sets up ad hoc Conciliation Commission', *OHCHR* 17 februari 2022.

75 'Committee on the Elimination of Racial Discrimination Opens One Hundred and Eleventh Session in Geneva, Committee Experts Address the Conflict in the Gaza Strip', *OHCHR* 20 november 2023.

en huisvesting van migranten, vluchtelingen en staatlozen. Daarnaast heeft een aanzienlijk aantal Roma geen identiteitsbewijs, waardoor hun toegang tot allerlei diensten, zoals onderwijs en werk, maar ook hun stemrecht, wordt belemmerd. Deze juridische tekortkoming dient snel aangepakt te worden. Over Duitsland uitte het Comité zorgen wat betreft het toenemende aantal extremistische organisaties en groeperingen, waaronder rechts-extremistische politieke partijen zoals *Alternative für Deutschland*. Groepen die rassenhaat bevorderen en ideeën promoten over de superioriteit van één ras dienen niet getolereerd te worden. Positief uitte het Comité zich over de erkenning en verontschuldiging van Duitsland voor de genocide en koloniale wandaden in Tanzania, al dient dit nog wel opgevolgd te worden door financiële compensatie en repatriëring van koloniale voorwerpen. Marokko heeft de Amazigh-taal officieel erkend in de grondwet, maar deze taal wordt nog niet voldoende onderwezen of gebruikt in de media en officiële documenten. De taal dient in rechtbanken bijvoorbeeld gelijk te zijn aan het Arabisch. Verder waren er ook zorgen over etnisch profileren, met name ten aanzien van migranten afkomstig uit landen ten zuiden van de Sahara. In Zuid-Afrika is helaas veel vertraging bij de goedkeuring van een wet over de preventie en bestrijding van rassendiscriminatie en haatzaaiing. Dit is iets wat nog altijd wijdverspreid voorkomt, ook op bijvoorbeeld sociale media. Daarnaast is er een toename van grootschalige en georganiseerde gewelddadige aanvallen op migranten, vluchtelingen en staatlozen. Ten aanzien van Vietnam riep het Comité op om de doodstraf af te schaffen. Het Comité maakt zich zorgen over de onevenredige toepassing ervan in zaken waarbij etnische minderheden betrokken waren. Ook dienen officiële gegevens over het aantal ter dood veroordeelde personen gepubliceerd te worden. Daarnaast kwam bedreiging en geweld tegen etnisch-religieuze minderheidsgroepen aan bod, zoals tegen de boeddhistische Khmer Krom die weigeren om hun geloof af te zweren. Eenieder dient in vrijheid zijn religie of overtuiging te kunnen uiten.⁷⁶

Het Comité tegen foltering en het Subcomité preventie van foltering

Het Comité tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of ontterende behandeling of bestraffing (CAT) hield zijn 78e zitting van 28 oktober tot 22 november. Tijdens deze zitting beoordeelde het Comité de bijdragen van Burundi, Costa Rica, Denemarken, Egypte, Kiribati en Slovenië.⁷⁷ Uit de bevindingen van het Comité bleek dat er in Burundi informatie was die erop wees dat er op grote schaal gemarteld werd en dat er buitengerechtelijke executies plaatsvonden waarbij de veiligheidstroepen, het leger, de jongerenafdeling van de regerende partij (Imbonerakure) en de nationale inlichtingendienst betrokken waren. Egypte werd ook berispt voor het vermeende systematische gebruik van foltering en mishandeling door de regering, en het gebruik van de anti-terrorismewetten om critici van de regering het zwijgen op te leggen.⁷⁸ Het Comité uitte haar bezorgdheid aan Costa Rica en Kiribati over de overbevolking van gevangenen en

76 'UN Committee on the Elimination of Racial Discrimination publishes findings on Bolivia, Bulgaria, Germany, Morocco, South Africa and Viet Nam', *OHCHR* 8 december 2023.

77 'Convention against Torture and Other Cruel Inhuman or Degrading Treatment or Punishment 78 Session (30 Oct 2023-24 Nov 2023)', https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/SessionDetails1.aspx?SessionID=2682&Lang=en.

78 CAT, 'Committee against Torture Concludes Seventy-Eighth Session after Adopting Concluding Observations on Reports of Burundi, Costa Rica, Denmark, Egypt, Kiribati and Slovenia' (24 november 2023).

onvoldoende medische hulp, en riep op tot een algemene verbetering van de leefomstandigheden en de gezondheidszorg in detentie- en gevangenislocaties. Verder riep het Comité Denemarken en Kiribati op om, zoals eerder aan hen gemeld, foltering in hun nationale wetgeving strafbaar te stellen, zoals ze dat krachtens het CAT moeten doen. Tot slot uitte het Comité zijn bezorgdheid over het hoge niveau van huiselijk geweld in Slovenië en de lage vervolgingsgraad.⁷⁹

Het Subcomité inzake de voorkoming van foltering (SPT) bracht van 10 tot 21 september zijn eerste bezoek aan Palestina en werkte samen met de Palestijnse Autoriteit op de Westelijke Jordaanoever aan de oprichting van nationale preventiemechanismen en een toezichtsorgaan, zoals vereist door het Facultatief Protocol bij het Verdrag tegen foltering.⁸⁰ Hoewel het SPT de detentiecentra in Gaza niet kon beoordelen, stelde het vast dat de regering (de Palestijnse Autoriteit) vooruitgang had geboekt sinds de ratificatie van het Verdrag en het Facultatief Protocol in 2014 en 2016, maar dat er nog werk verricht diende te worden ten aanzien van het niveau van de wettelijke waarborgen tijdens detentie.⁸¹ Van 8 tot 14 oktober bezocht het SPT Georgië en stelde vast dat, gezien het feit dat het land op de tweede plaats staat in Europa wat betreft overbevolking van de gevangenen, er nog steeds extra maatregelen nodig zijn om de gevangenispopulatie te verminderen, het personeel uit te breiden, de rehabilitatie te verbeteren en het algemene systeem op het niveau van de 21^e eeuw te brengen.⁸² Tegelijkertijd bezocht het SPT Guatemala, van 8 tot 19 oktober, om onder andere de implementatie van de aanbevelingen van het SPT uit 2015 te evalueren.⁸³ Ze stelden ernstige hygiëne- en kwaliteitsproblemen vast en vroegen om grondige en substantiële modernisering om de nijpende omstandigheden aan te pakken in de detentiecentra.⁸⁴ In 2024 zal het SPT een bezoek brengen aan de Democratische Republiek Congo, Griekenland, Honduras en Nigeria.⁸⁵

Het Comité voor de bescherming van de rechten van alle migrerende werknemers en hun gezinsleden

Het Comité voor de bescherming van de rechten van arbeidsmigranten hield zijn 37e zitting van 27 november tot 8 december en beoordeelde de bijdragen van Uruguay, Kirgizië en Sao Tomé en Principe.⁸⁶ De bevindingen van het Comité gingen over het aan de orde stellen van de vermeende discriminatie waarmee arbeidsmigranten in deze drie staten te maken hebben. Specifiek ging het om de illegale arbeidsmigranten zonder papieren in Kirgizië, het gebrek aan gedetailleerde informatie en statistieken over migratie-gerelateerde kwesties in Sao Tomé en Principe, en tot slot het gebrek aan goedkeuring van het Nationaal Plan voor de integratie van

79 CAT, 'UN Committee against Torture publishes findings on Burundi, Costa Rica, Denmark, Egypt, Kiribati, Slovenia', (24 november 2023).

80 SPT, 'UN torture prevention body to conduct first visit to Palestine' (8 september 2023).

81 SPT, 'Palestine must strengthen torture prevention measures, UN body finds' (25 september 2023).

82 SPT, 'UN Torture prevention body to visit Georgia' (5 oktober 2023); SPT, 'Georgia: Prison system needs modernisation, says UN torture prevention body' (18 oktober 2023).

83 SPT, 'UN Torture prevention body to conduct second visit to Guatemala' (5 oktober 2023).

84 CAT, 'Guatemala: Despite political turmoil, torture prevention measures must be strengthened, says UN experts' (24 oktober 2023).

85 SPT, 'UN torture prevention body plans to visit Democratic Republic of the Congo, Greece, Honduras, and Nigeria in 2024' (29 november 2023).

86 CMW, 'UN Committee on Migrant Workers to review Uruguay, Kyrgyzstan, and Sao Tome and Principe'.

migranten, asielzoekers en vluchtelingen in Uruguay.⁸⁷ Tijdens deze zitting hield het Comité ook een gezamenlijk nevenevenement met het capaciteitsopbouwprogramma over de impact van klimaatverandering op de mensenrechten van migranten en hun families. Hierbij werd vastgesteld dat de beweging voor milieurechtvaardigheid, belangrijke parallellen erkende in de ervaringen van gemarginaliseerde gemeenschappen over de hele wereld, en de manieren waarop historische en blijvende onrechtvaardigheden in internationale structuren, zoals kolonialisme, zich manifesteerden in de milieusfeer.⁸⁸

87 CMW (12 december 2023), 'UN Committee on Migrant Workers publishes findings on Kyrgyzstan, Sao Tome and Principe, and Uruguay' (24 november 2023).

88 CMW, 'Committee on the Rights of Migrant Workers Concludes Thirty-Seventh Session after Adopting Concluding Observations on the Reports of Uruguay, Kyrgyzstan and São Tomé and Príncipe' (8 december 2023).